De Levende Natuur 99 (6):204-208 (1998)

Vogel- en Habitatrichtlijn: hoekstenen van het Europese natuurbeleid

Eduard Osieck

De Lidstaten van de EU hebben al 25 jaar geleden erkend dat economische samenwerking niet los kan worden gezien van de bescherming van lucht, water, bodem en het natuurlijke erfgoed. Hiertoe zijn inmiddels zo'n 70 richtlijnen op milieugebied tot stand gekomen waarvan twee van bijzonder belang zijn voor het Europese natuurbehoud: de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Beide richtlijnen bieden een prachtkans om bedreigde flora, fauna en bijzondere habitats op Europese schaal afdoende bescherming te bieden. Dit artikel geeft een overzicht van ontstaan, inhoud, en betekenis van beide richtlijnen, terwijl ook wordt ingegaan op de implementatie in Nederland.

Sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap ruim veertig jaar geleden is het aantal Lidstaten uitgebreid van zes naar 15 sinds 1995. Was de Gemeenschap oorspronkelijk vooral gericht op economische ontwikkeling en verbetering van de levensstandaard, sinds het Verdrag van Maastricht (1993) is de Europese samenwerking uitgebreid met onderwerpen als justitie en buitenlands beleid. We spreken nu van de Europese Unie, waarin in toenemende mate ook aandacht wordt geschonken aan de bescherming van natuur en milieu.

Ontstaan Vogelrichtlijn

In 1981 is de Richtlijn 79/409/EEG van kracht geworden die betrekking heeft op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europees grondgebied van de Lidstaten (kortweg "Vogelrichtlijn"). Zij kwam voort uit brede verontwaardiging over de jaarlijkse slachtpartijen onder onze trekvogels in de landen rond de Middellandse Zee. In 1975 drong een resolutie van het Europees Parlement aan op communautaire maatregelen (Begrippenlijst, achterin dit nummer) op het gebied van de vogelbescherming. Uit onderzoek van de Europese Commissie bleek vervolgens dat meer dan de helft van de ruim 400 vogelsoorten in aantal afnamen. Achtenvijftig van deze soorten waren zelfs in hun voortbestaan bedreigd (Wils, 1994). Daarop kwam de Commissie in 1976 met een veel omvattende ontwerp-richtlijn die zich niet alleen richtte op de (directe) bescherming van individuele vogels maar ook de bescherming van hun leefgebieden. Drie jaar later werd de Richtlijn unaniem door de Raad van (Milieu-) Ministers vastgesteld (Temple Lang, 1982). In de tussenliggende periode was veel discussie gevoerd over de lijsten van bejaagbare soorten. Wat er uiteindelijk uit is gekomen, was duidelijk een compromis tussen sterk uiteenlopende opvattingen over de exploitatie van trekvogels, maar het was niettemin een aanmerkelijke verbetering ten opzichte van de situatie toentertijd. Belangrijker is echter dat voor het eerst op Europees niveau bindende afspraken zijn gemaakt over de bescherming van alle in het wild levende vogels en in het bijzonder van de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare vogelsoorten.

Achtergrond Habitatrichtlijn

Onder Nederlands voorzitterschap werd in 1991 overeenstemming bereikt over Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (kortweg "Habitatrichtlijn"). Deze Richtlijn is complementair aan de Vogelrichtlijn in die zin dat de Habitatrichtlijn zich richt op de bescherming van soorten en natuurlijke habitats met uitzondering van vogels en hun leefgebieden. Dit sluit natuurlijk geenszins uit dat bedoelde habitattypen en de leefgebieden voor vogels kunnen overlappen. Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in feite het antwoord van de EEG op het "Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa" dat in 1979 in Bern tot stand is gekomen. De Conventie van Bern, die zowel door Nederland (1980) en België (1990) als door de EEG (1982) is bekrachtigd, is in 1982 in werking getreden. Dit verdrag betreft de instandhouding van de flora en fauna in Europa, de strikte bescherming van bepaalde (bedreigde) planten en dieren, de regulering van exploitatie en samenwerking op het gebied van onderzoek en voorlichting. De verwantschap tussen de Conventie van Bern en de richtlijnen blijkt uit het feit dat sommige formuleringen uit de Conventie veel gelijkenis vertonen met die in de richtlijnen. De Conventie kent uitvoerige bijlagen met planten- en diersoorten waarvoor de "leefmilieus" bescherming behoeven. Dit verdrag blijft verder in dit artikel buiten beschouwing, omdat de uitvoering ervan in EU-landen grotendeels middels de richtlijnen gestalte zal krijgen. Bovendien zijn de richtlijnen meer bindend van karakter dan een dergelijk internationaal verdrag. Dit neemt echter niet weg dat de Conventie van Bern van grote betekenis kan worden voor Europa als geheel en in het bijzonder van belang is voor de samenwerking tussen de EU-landen en andere Europese staten.

De aanleiding voor de Habitatrichtlijn was de achteruitgang van natuurlijke habitats in Europa en de bedreigde status van veel soorten. Het werd noodzakelijk geacht om op communautair niveau maatregelen te nemen ter instandhouding van bedreigde habitats en soorten, omdat deze tot het natuurlijk erfgoed van de EU behoren en de betreffende bedreigingen vaak van grensoverschrijdende aard zijn. De eerste twee artikelen van de Habitatrichtlijn geven definities van kernbegrippen (Begrippenlijst, achterin dit nummer) en de doelstelling van de richtlijn: "bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna ...". Daarnaast wordt omschreven wat de te nemen maatregelen beogen: "de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantesoorten van communautair belang in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen". Evenals de Vogelrichtlijn richt de Habitatrichtlijn zich op twee hoofdzaken: de bescherming van soorten en de instandhouding van natuurlijke habitats en de habitats van soorten.

De Levende Natuur 99 (6):204-208 (1998)

De Dwergstern is een voorbeeld van een bedreigde broedvogel, opgenomen in Bijlage I van de Vogelrichtlijn (foto: Bert Bos).

Directe bescherming vogels

In het kader van de Vogelrichtlijn hebben de Lidstaten zich ertoe verplicht alle nodige maatregelen te nemen om de populaties van alle (Europese) vogelsoorten op een peil te houden of te brengen dat "met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen." De bescherming van vogels, hun eieren en nesten is geregeld in de artikelen 5 tot en met 9. Deze worden hier alleen beknopt behandeld om een volledig inzicht te geven in de reikwijdte van de Richtlijn. De directe bescherming, die in beginsel betrekking heeft op alle in de Europese Unie "natuurlijk in het wild levende vogelsoorten", betreft verboden op het doden en vangen van vogels, op het vernielen en beschadigen van nesten, op het rapen en in bezit hebben van hun eieren en op het opzettelijk "storen" van vogels (met name in het broedseizoen). Deze algemene beschermingsbepalingen gingen indertijd verder dan onze eigen wetgeving, maar laten anderzijds weer veel uitzonderingen toe. Op een per land wisselend aantal vogelsoorten is jacht toegestaan, terwijl ook afwijkingen van de algemene beschermingsbepalingen mogelijk zijn in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid, in het belang van de veiligheid van de luchtvaart, ter voorkoming van belangrijke schade aan de landbouw en ter bescherming van flora en fauna. Verder vormen onderzoek en onderwijs redenen om van de algemene bescherming af te wijken, terwijl ook "het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden" kan worden toegestaan. De laatstgenoemde uitzondering vormt voor Nederland de grondslag om het rapen van kievitseieren (nog steeds) mogelijk te maken. Jaarlijks dienen de Lidstaten de Europese Commissie een verslag toe te zenden van bovengenoemde afwijkingen op de algemene beschermingsbepalingen.

De Vogelrichtlijn omvat een lijst met 24 vogelsoorten die in alle landen mogen worden bejaagd (bijlage II/1), een lijst van 56 soorten die alleen in bepaalde landen mogen worden bejaagd (bijlage II/2) en een lijst van 26 soorten waarin onder bepaalde voorwaarden handel is toegestaan (bijlage III). Deze lijsten betekenen echter niet dat jacht of handel op alle genoemde soorten moet worden toegestaan, want het staat de landen vrij om verdergaande beschermingsmaatregelen te treffen dan de Richtlijn voorschrijft. Zo mag er in Nederland al jaren niet meer op Zomertaling en Bokje worden gejaagd, hoewel de Vogelrichtlijn dat wel toestaat. Hoewel genoemde lijsten voor velen nog te lang zijn, mag niet uit het oog worden verloren dat de Vogelrichtlijn een belangrijke bijdrage heeft geleverd om de slachtingen onder trekkende zangvogels in Zuid-Europa in te perken. Een belangrijke bepaling is verder dat trekvogels "niet worden bejaagd tijdens de broedperiode noch tijdens de trek naar hun nestplaatsen." De meeste landen houden zich hier aan en sluiten het jachtseizoen uiterlijk op 31 januari. Alleen de Franse regering heeft in 1995 openlijk te kennen gegeven hier geen boodschap aan te hebben, hoewel zowel het Europese Hof van Justitie als een aantal Franse rechtbanken openstelling van de jacht tot eind februari onwettig hebben verklaard in verband met onverenigbaarheid met de Vogelrichtlijn (de terugtrek van veel vogels begint immers al in februari, voor sommige soorten zelfs nog eerder). Het is nog steeds onduidelijk hoe deze al jaren slepende kwestie zal aflopen.

Wat betreft de omzetting van de Vogelrichtlijn in de nationale wetgeving heeft Nederland overigens ook vele jaren uit de pas gelopen. Het betrof een beperkt aantal afwijkingen (deels van juridische aard), zoals de nagenoeg onbeperkte vrijheid om vergunningen te verlenen ter bestrijding van schade (zonder acht te slaan op de omvang van de schade en "andere bevredigende oplossingen"). Er waren zelfs drie arresten van het Europese Hof van Justitie voor nodig om Nederland te overtuigen van de noodzaak om de Vogelwet 1936 en de Jachtwet aan te passen om (volledig) aan de Vogelrichtlijn te voldoen.

Bescherming flora en fauna onder de Habitatrichtlijn

De bepalingen uit de Habitatrichtlijn die betrekking hebben op de (directe) bescherming van (andere) dier- en plantensoorten, vertonen veel overeenkomst met die uit de Vogelrichtlijn: verboden wat betreft het vangen, doden, plukken en ontwortelen; het opzettelijk verstoren;

De Levende Natuur 99 (6):204-208 (1998)

Zoogdieren
vleermuizen, alle soorten Microchiroptera
Hazelmuis *Muscardinus avellanarius*
Bever *Castor fiber*
Hamster *Cricetus cricetus*
Noordse woelmuis *Microtus oeconomus arenicola*
Otter *Lutra lutra*
Boommarter *Martes martes*
Bunzing *Mustela putorius*
Zeehond *Phoca vitulina*
Grijze zeehond *Halichoerus grypus*
walvissen, alle soorten Cetacea

Reptielen
Zandhagedis *Lacerta agilis*
Muurhagedis *Podarcis muralis*
Gladde slang *Coronella austriaca*

Amfibieën
Kamsalamander *Triturus cristatus*
Geelbuikpad *Bombina variegata*
Vroedmeesterpad *Alytes obstretricans*
Middelste groene kikker *Rana esculenta*
Poelkikker *Rana lessonae*
Meerkikker *Rana ridibunda*
Heikikker *Rana arvalis*
Bruine kikker *Rana temporaria*
Knoflookpad *Pelobates fuscus*
Rugstreeppad *Bufo calamita*
Boomkikker *Hyla arborea*

Vissen
Rivierprik *Lampetra fluviatilis*
Zalm *Salmo salar* (alleen in zoet water)*
Grote marene *Corygonus lavaretus*
Houting *Corygonus oxyrinchus*
Barbeel *Barbus barbus**
Fint *Alosa fallax**

Weekdieren
Wijngaardslak *Helix pomatia*

Vlinders
Grote vuurvlinder *Lycaena dispar*
Pimpernelblauwtje *Maculinea teleius*
Donker pimpernelblauwtje *M. nausithous*

Libellen
Groene glazenmaker *Aeshna viridis*
Donkere winterjuffer *Sympecma braueri*
Rivierrombout *Stylurus flavipes*
Gaffellibel *Ophiogomphus cecilia*
Oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons*
Sierlijke witsnuitlibel *L. caudalis*
Gevlekte witsnuitlibel *L. pectoralis*

Planten
veenmossen, alle soorten *Sphagnum spp.**
rendiermossen, alle soorten *Cladini (Cladonia)**
*Stekende wolfsklauw Lycopodium annotinum**
Grote wolfsklauw *Lycopodium clavatum**
Groenknolorchis *Liparis loeselii*
Drijvende waterweegbree *Luronium natans**
Kruipend moerasscherm *Apium repens**
Valkruid *Arnica montana**

(*) niet opgenomen in Besluit beschermde inheemse dier- plantensoorten van 3 december 1997 (op grond van Natuurbeschermingswet, art. 22), gepubliceerd in Staatsblad 1997, 680 (voor de Barbeel is wel een minimum-maat op grond van de Visserijwet vastgesteld).

Tabel 1. Soorten dieren en planten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd onder de Habitatrichtlijn (Bijlage IV, vet gedrukt) en soorten waarvoor het onttrekken aan de natuur en de exploitatie aan beheersmaatregelen kunnen worden onderworpen (Bijlage V). De lijst is beperkt tot soorten die geregeld in Nederland en/ of Vlaanderen voorkomen.

het beschadigen of vernielen van voortplantings- en rustplaatsen; en wat betreft de handel in dieren en planten. Een belangrijk verschil is echter dat deze bescherming niet geldt voor alle dieren en planten, maar slechts voor een relatief klein aantal met name in de Richtlijn genoemde soorten (tabel 1). Voor een aantal andere soorten geldt een lichter beschermingsregime: voor deze soorten dienen zo nodig maatregelen te worden getroffen om ervoor te zorgen dat onttrekking van exemplaren aan de natuur "verenigbaar [is] met het behoud van die soorten in een gunstige staat van instandhouding" (tabel 1). Met andere woorden jacht of een andere vorm van exploitatie is toegestaan, mits dit de betrokken soorten niet in gevaar brengt. In ieder geval dient het gebruik van niet-selectieve middelen voor het vangen en doden van deze diersoorten (bijlage VI) te worden verboden. Op deze algemene verboden zijn weer uitzonderingen mogelijk die veel overeenkomst vertonen met die in de Vogelrichtlijn. Twee jaar na kennisgeving van de Richtlijn (juni 1994) moesten alle Lidstaten hieraan voldoen.

De (Nederlandse) Natuurbeschermingswet heeft een titel op grond waarvan beschermde planten- en diersoorten kunnen worden aangewezen. De beschermingsbepalingen zijn ongeveer gelijk aan die van de Habitatrichtlijn. De meeste planten en dieren die bij ons voorkomen èn volgens de Richtlijn enigerlei vorm van bescherming behoeven (tabel 1), zijn als beschermde soort onder de Natuurbeschermingswet aangewezen. Het is opmerkelijk dat de plantensoorten (met uitzondering van Groenknolorchis) en enkele vissoorten de benodigde bescherming nog moeten ontberen, maar aangenomen mag worden dat dit bij de inwerkingtreding van de nieuwe Flora- en Faunawet zal worden rechtgezet. Overigens zij opgemerkt dat een aantal soorten in Nederland een verdergaande bescherming heeft gekregen dan onder de Habitatrichtlijn vereist is (bv. Zeehond, Zandhagedis, Wijngaardslak).

Speciale Beschermingszones voor vogels

In het besef dat vogels tegenwoordig vooral worden bedreigd door het verdwijnen of het in kwaliteit achteruitgaan van hun leefgebieden, bevat de Vogelrichtlijn ook belangrijke bepalingen met betrekking tot de bescherming van hun habitats. Deze bescherming is nader uitgewerkt in de artikelen 3 en 4. Artikel 3 draagt de Lidstaten op een voldoende variatie en omvang van leefgebieden te beschermen, in stand te houden of te herstellen. Daartoe dienen onder meer beschermingszones te worden ingesteld, onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten deze zones te worden uitgevoerd, en dienen zelfs habitats te worden hersteld en aangelegd. De Lidstaten zetten zich verder ook in om vervuiling en verslechtering van de leefgebieden buiten de aangewezen zones te voorkomen. Voor de leefgebieden van bedreigde soorten (tabel 2 in Van Tooren et al., p. 214) en andere geregeld voorkomende trekvogels dienen speciale beschermingsmaatregelen te worden getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten. De Lidstaten wijzen met name de voor de instandhouding van deze soorten "meest geschikte" gebieden als Speciale Beschermingszones (SBZ) aan. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de bescherming van watergebieden en in het bijzonder aan de watergebieden van internationale betekenis (verwijzing naar Wetlands-Conventie). De beschermingszones dienen een "samenhangend geheel" te vormen dat voldoet aan de eisen inzake de bescherming van de betrokken vogelsoorten (artikel 4).

Het is in de eerste plaats aan de Lidstaten om uit te maken welke gebieden zij het "meest geschikt" achten voor aanwijzing als Speciale Beschermingszone. Dit neemt echter niet weg dat de beoordelingsmarge van de Lidstaten vrij beperkt is, omdat uit de rechtspraak van het Europese Hof blijkt dat bij de aanwijzing alleen ornithologische criteria een rol mogen spelen (Goedhart, dit nummer). Bij zeer belangrijke gebieden kan deze beoordelingsmarge zelfs tot nul zijn gereduceerd (Backes, 1995a), omdat het dan evident is dat het om de "meest geschikte" gebieden gaat.

De Levende Natuur 99 (6):204-208 (1998)

Speciale Beschermingszones voor habitats, flora en fauna: Natura 2000

Over het gehele grondgebied van de Europese Unie wordt een netwerk van beschermde gebieden opgezet dat zal worden aangeduid als "Natura 2000". Dit netwerk, dat ook de onder de Vogelrichtlijn aangewezen beschermingszones omvat, moet de betrokken habitats in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Dit betreft de habitats en soorten "van communautair belang" (Begrippenlijst, achterin dit nummer) die zijn opgenomen in Bijlage I en II van de Habitatrichtlijn (tabel 1-2 in Van Tooren et al., p. 213 en 214). In deze Bijlagen zijn prioritaire habitats en soorten apart aangeduid, omdat deze in de gebiedenselectie een streepje voor hebben en hierop bovendien een zwaarder beschermingsregime van toepassing is (kader 1). Nederland kent 12 prioritaire habitats en één prioritaire soort (Noordse woelmuis, Bergers, dit nummer). Elk land moet een bijdrage leveren aan de totstandkoming van Natura 2000 door het aanwijzen van SBZ's. De ecologische samenhang van het netwerk zou verder moeten worden verzekerd door het voeren van een adequaat beheer van landschapselementen die van primair belang zijn voor de wilde flora en fauna. Hierbij wordt gedoeld op structuren die essentieel zijn voor de trek, de verspreiding en de genetische uitwisseling van soorten (zoals waterlopen, heggen, houtwallen en bosjes). De wijze waarop het netwerk van beschermingszones dient te worden opgezet, wordt nauwkeurig in de Habitatrichtlijn beschreven (fig. 1).

Allereerst dienen alle landen een nationale lijst op te stellen van gebieden met de habitattypen van Bijlage I en de soorten van Bijlage II. Aan de hand van deze nationale lijsten stelt de Europese Commissie, met instemming van de Lidstaten, vervolgens voor elk van de zes biogeografische regio's (Begrippenlijst, achterin dit nummer) een lijst op van gebieden van communautair belang. Nadat overeenstemming is bereikt over deze gebiedenlijsten (één voor elke biogeografische regio) wordt deze door de Europese Commissie vastgesteld. Vervolgens dienen de Lidstaten de gebieden van communautair belang binnen zes jaar als Speciale Beschermingszone aan te wijzen. Het in de Richtlijn voorziene tijdspad (fig. 1) is overigens al ruim overschreden, want de uiterste termijn voor indiening van de nationale lijsten (juni 1995), is al ruim drie jaar geleden verstreken. In uitzonderlijke gevallen kan de Europese Commissie zelf ook, in overeenstemming met de Europese Raad, het initiatief nemen tot selectie van een gebied van communautair belang. Een belangrijke bepaling van de Habitatrichtlijn heeft betrekking op de (communautaire) financiering van de maatregelen die moeten worden getroffen om de habitats en de soorten in de beschermingszones in stand te houden. Het functioneren van Natura 2000 zal in belangrijke mate afhangen of de EU erin slaagt om hiervoor de nodige financiën beschikbaar te stellen.

Fig. 1. Procedures voor aanwijzing van Speciale Beschermingszones onder de Vogel- en Habitatrichtlijn, die tezamen deel gaan uitmaken van het Europese netwerk Natura 2000. De aanwijzing van gebieden onder Habitatrichtlijn door de Lidstaten geschiedt in nauwe samenwerking met de Europese Commissie en moet uiterlijk in 2004 voltooid zijn.

Betekenis Natura 2000

Tenslotte is het goed nog eens onder de aandacht te brengen waarom Natura 2000 van zulk groot belang kan worden voor de instandhouding van natuurwaarden in ons land en elders in de EU. Het gaat er niet alleen om dat Nederland in juridische zin verplicht is volledig uitvoering te geven aan Europese regelgeving, maar ook dat wij de voorbeeldfunctie op het gebied van natuurbescherming niet alleen met woorden maar ook met daden waar maken:

- Nederland erkent de internationale betekenis van het betreffende natuurgebied;
- het gebied wordt een basisbescherming geboden specifiek gericht op de instandhouding van internationale natuurwaarden;
- het gebied gaat deel uitmaken van een samenhangend Europees netwerk van vogel- en natuurgebieden waaraan alle Lidstaten een bijdrage leveren;
- er wordt een afwegingskader geboden voor het in goede banen leiden van

Kader 1. Bepalingen die van toepassing zijn op prioritaire habitats en prioritaire soorten (Begrippenlijst, achterin dit nummer).

- De lijsten van door de Lidstaten voorgestelde gebieden omvatten de gebieden met prioritaire habitats en soorten.
- De lijst met gebieden van communautair belang, die door de Europese Commissie wordt opgesteld, omvat alle door de Lidstaten voorgestelde gebieden met prioritaire habitats en soorten. De selectiecriteria kunnen, op verzoek van de betreffende Lidstaat en met instemming van de Commissie, flexibeler worden toegepast indien de gebieden met prioritaire habitats en soorten meer dan 5% van het nationale grondgebied beslaan.
- In uitzonderlijke gevallen voorziet de Richtlijn in een bijzondere procedure voor de selectie van een gebied met een prioritair habitat of soort die op de nationale lijst ontbreekt. Dit betreft alleen gebieden die onontbeerlijk lijken voor het behoud van het betreffende prioritaire habitat of voor het voortbestaan van die betreffende soort.
- Voor de aanwijzing van gebieden als Speciale Beschermingszone onder de Habitatrichtlijn dienen de Lidstaten de prioriteiten vast te stellen "gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen" van de betrokken habitats en soorten. Snelle tenuitvoerlegging van de nodige maatregelen is in de eerste plaats geboden voor prioritaire habitats en soorten.
- Nadelige ingrepen in gebieden met een prioritair habitat of prioritaire soort zijn slechts mogelijk indien deze verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of wanneer deze wezenlijk gunstig zijn voor het milieu. Andere dwingende redenen van groot openbaar belang kunnen echter ook worden aangevoerd na advies van de Commissie.
- De Richtlijn heeft een aparte bepaling voor de communautaire co-financiering van maatregelen die van essentieel belang zijn voor het behoud (of herstel) van prioritaire habitats en soorten. In gebieden waar dergelijke co-financiering van maatregelen wordt uitgesteld, onthouden de Lidstaten zich "van alle nieuwe maatregelen die wellicht tot achteruitgang van die gebieden zullen leiden."
- De Lidstaten moeten toezien op de staat van instandhouding van habitats en soorten (van Bijlagen I en II) waarbij "bijzondere aandacht" wordt geschonken aan prioritaire habitats en soorten.

De Levende Natuur 99 (6):204-208 (1998)

nieuwe ontwikkelingen (zonder dat deze bij voorbaat zijn uitgesloten);
• bij de toekenning van gelden uit Europese ontwikkelingsfondsen wordt terdege rekening gehouden met de instandhouding van Natura 2000;
• de Nederlandse invulling van Natura 2000 kan de ruggegraat gaan vormen van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland waarvan de totstandkoming moeizaam verloopt;
• een goede inzet van Nederland in het bijzonder wat betreft SBZ-aanwijzingen brengt met zich mee dat het natuurbeleid ook in andere Lidstaten op een hoger niveau wordt gebracht;
• last but not least, aangewezen of aangemelde gebieden komen in aanmerking voor Europese subsidie uit het Life-fonds (bv. met betrekking tot verwerving, beheer- en herstelmaatregelen) (Raeymaekers, dit nummer).

Literatuur

Backes, C., 1995a. *Europese Gemeenschap en natuurbescherming.* Milieu en Recht 22: 90-95.

Backes, C., 1995b. Implementatie van de Habitatrichtlijn in het Nederlandse (natuurbeschermings)recht. *Milieu en Recht* 22: 216-221.

Nollkaemper, A., 1996. Kanttekeningen bij Artikel 6(4) van de Habitatrichtlijn. Milieu en Recht 23: 156-160.

Temple Lang, J., 1982. The European Community Directive on bird conservation. Biol. Conserv. 22: 11-25.

Wils, W.P.J., 1994. The Birds Directive 15 years later: a survey of the case law and a comparison with the Habitats Directive. J. Environm. Law 6: 219-242.

Summary

The requirements of the Birds and Habitats Directives

This paper provides an overview of the requirements of the Birds and Habitats Directives in force in the European Union. All bird species are afforded basic protection under the Birds Directive; under the Habitats Directive only a small number of plants and other animals are protected (table 1). Particular attention is paid to the establishment of a network of protected sites called "Natura 2000" comprising of Special Protection Areas designated under the Birds Directive and of Special Areas for Conservation under the Habitats Directive. Habitat types and species for which areas should be designated are listed in Van Tooren et al. (this issue).

Drs. E.R. Osieck
BirdLife/ Vogelbescherming Nederland
Postbus 925
3700 AX Zeist

Vogel- en Habitat de juridische meerwaarde

De Slufter op Texel omvat de habitattypen van "Eenjarige pioniersvegetaties" en "Atlantische Schorren", die in Bijlage I van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen (foto: Bert Bos).

Ton Goedhart

De komende jaren zal moeten blijken welke toegevoegde waarde de aanwijzing van een gebied als Speciale Beschermingszone (SBZ) onder de Vogel- of Habitatrichtlijn juridisch gezien heeft ten opzichte van de beschikbare instrumenten in het nationaal recht.
De Habitatrichtlijn stelt scherpe grenzen aan een inbreuk op de Europese natuurwaarden. De vraag is of het Nederlands recht voldoende is aangepast aan dit vergaande beschermingsregime. De nationale rechter heeft deze vraag onlangs beantwoord. De implementatiewetgeving is ontoereikend gebleken.